

Iskustva i pouke sa manevra „Sloboda—71“ i drugih vežbi

SADEJSTVO AVIJACIJE S JEDINICAMA OPERATIVNE ARMIJE I TERITORIJALNE ODBRANE

Manevar »SLOBODA 71« pokazao je, sem ostalog, visok stepen borbene spremnosti, potpunu ispravnost zemaljske i vazduhoplovne tehnike, uspešno marševanje i na 1.500 km bez udesa i kvarova na vozilima, uspešno prebaziranje, primerno materijalno-tehničko obezbeđenje (MTO) avijacijskih jedinica, besprekoran razvoj veze i radarskih sredstava, kao i uspešno funkcionisanje sistema komandovanja.

Međutim, manevar nam je, posebno ako je reč o komandovanju i upotrebi snaga, ukazao i na nove mogućnosti i potrebe u vezi sa daljim izvođenjem obuke, a u isto vreme i razotkrio nove probleme, koje tek treba rešavati.

Imajući na umu definisanu ulogu i osnovne zadatke snaga teritorijalne odbrane (TO), kako u sopstvenoj tako i u neprijateljskoj pozadini, može se reći da postoje velike i realne mogućnosti da snage TO deo zadataka izvršavaju za potrebe RV i PVO, kao što postoje mogućnosti i da avijacijske snage deo svojih zadataka izvršavaju za potrebe TO. Najzad, postoje i mogućnosti za zajednička dejstva, pa samim tim i za neophodno sadejstvovanje ta dva dela oružanih snaga (OS).

Evo, najkraće rečeno, koje su to mogućnosti za sadejstvo snaga TO i snaga RV i PVO.

Snage teritorijalne odbrane:

— na slobodnoj teritoriji mogu ojačati odbranu elemenata infrastrukture RV i PVO od diverzantskih i vazdušnodesantnih dejstava (aerodroma, komandnih mesta viših vazduhoplovnih komandi, radarskih elemenata, aerodromskih skladišta i sl.);

— u slučaju iznenadnih dubljih prodora agresora na pojedinim pravcima mogu prihvatiti i obezbediti dalji rad u pozadini zaostalih radarskih stanica i zemaljskih radio-navigacijskih sredstava i pru-

žiti pomoć u evakuisanju ili uništavanju pojedinih perifernih vazduhoplovnih skladišta, aerodroma sa betonskim PSS i sl.;

— mogu iz pozadine agresora (sa privremeno zauzete teritorije) dostavljati komandama RV i PVO prikupljene i srede ne meteorološke podatke, bez kojih bi se, inače, moralo organizovati vlastito avijacijsko izviđanje vremena; — na osnovi obaveštajno-izviđačke delatnosti neophodno je da na KM avijacijskih jedinica neprekidno pristižu podaci o svim objektima na teritoriji i elementima borbenog poretka protivnika koji su značajni i kao ciljevi rentabilni za dejstvo avijacije;

— snage TO mogu zarušavati (presecati) komunikacije kojima se kreću protivničke tenkovske ili motorizovane kolone i na taj način ih zaustavljati i nagomilavati da bi sopstvena avijacija mogla veoma uspešno da dejstvuje po njima, i

— mogu uništavati protivnikove radarske stanice za osmatranje kao i elemente za navođenje LA, zemaljska navigacijska sredstva, RR čvorišta, skladišta vazduhoplovnog pogonskog materijala i sredstva za dotur goriva i vazduhoplovnog ubojnog materijala.

Snage RV i PVO:

— moraju, pre svega, biti spremne da za potrebe TO obavljaju vazдушna prevoženja transportnim avionima i helikopterima: težih ranjenika kojima je neophodna lekarska pomoć i nega na sopstvenoj teritoriji, dotur neophodnog oružja i lekova, a ponekad i municije, hrane i druge kritične opreme, i prevoženja u oba pravca kurira (oficira za vezu) i nekih starešina.

Najveća mogućnost za dejstva borbene avijacije (LA, LBA i IA) u pozadini agresora, a za potrebe TO, jesu u vatrenoj podršci LBA, posebno u njenom dejstvu po težoj tehnici i naoružanju agresora, za šta snage TO nemaju odgovarajuća borbena sredstva.

Prilikom izvođenja krupnijih ofanzivnih dejstava snaga TO, koja imaju bitan uticaj na trenutno stanje celokupnog vojišta ili njegovog težišta, snage TO se mogu podržavati jurišnom avijacijom, naoružanim helikopterima i izviđačima, pa i lovcima.

Mogućnosti za sadejstvo TO i vazduhoplovnih snaga

Regulisanje zajedničkih dejstava, a time i sadejstva snaga avijacije i TO, povlači za sobom i definisanje cilja zajedničkih dejstava, određivanje preciznih zadataka jedne i druge strane, nadležnosti u komandovanju, određivanje organa sadejstva, sredstava veze i drugih pitanja, bitnih za uspeh zajedničkih dejstava.

Činjenica je da jedinice avijacije i snage TO pretežno dejstvuju izvan zone borbenog dodira, u neprijateljevoj pozadini, što ih prirodno upućuje na organizovanje sadejstva, kako ne bi došlo do slu-

čajnog dejstva sopstvene avijacije po snagama TO. Uz to, organizovanjem sadejstva, znatno se povećavaju i efekti dejstva jedne i druge strane.

Na manevru je za »D+1« bilo organizovano dejstvo snaga 3. vazduhoplovnog korpusa (»crvenih«) i snaga Zonskog štaba TO za Dolensku po mosnim i skelskim prelazima protivnika na r. Kupi radi odsecanja pozadinskih delova protivnika od njegovih borbenih delova, koji su već forsirali r. Kupu i duboko prodrli kroz odbrambeni poredak 4. armije. 3. VaK je za to dejstvo odredio samo jednu lovačko-bombardersku eskadrilu, ujedno upućujući vazduhoplovnog oficira za navođenje kod snaga TO, koje su svojim napadom trebalo da eksploatišu rezultate prethodnih dejstava avijacije.

Do zakazanog »Č« snage jednog teritorijalnog bataljona su se probile do r. Kupe, u rejon Vinice. Tačno u određeno vreme, eskadrila mlaznih lovaca-bombardera, uz pomoć VON, izvršila je napad na most i dva skelska prelaza dejstvom u dva naleta bombama i raketnim zrnima, a zatim je u vreme juriša snaga teritorijalne odbrane na most i skelska sredstva prelaza, neprekidno držala pod vatrom protivnikove snage, jačine jednog bataljona, koje su obezbeđivale tu, za protivnika veoma značajnu tačku, čije bi paralisanje u stvarnom ratu imalo vrlo negativne posledice.

Slično tom primeru, zajednička dejstva avijacije i snaga TO mogu se organizovati i po ukrcnom rejonu helikopterskog desanta, po železničkom saobraćajnom čvoru, koloni na teže prohodnom zemljištu, KM protivnika i dr.

Zbog toga se može reći da nekoliko organizovanih zajedničkih dejstava snaga avijacije i TO na prošlogodišnjem manevru predstavljaju i prvo isprobavanje zajedničkih mogućnosti, što za RV i PVO i TO treba da bude podstrek za brže regulisanje obostranih obaveza i sadejstva, njegove materijalizacije i proveravanja na združenim taktičkim vežbama.

Realizovanje svega toga iziskuje određivanje vazduhoplovnih organa sadejstva u republičkim i zonskim štabovima TO, kao i u krupnijim partizanskim i teritorijalnim jedinicama, što nameće potrebu da se reše i ostala pitanja (osiguravanje sredstava veze, pravovremenu pripremu ili izgradnju odgovarajućih letelišta na privremeno zauzetoj teritoriji, stavljanje u nadležnost štabova TO lakših civilnih vazduhoplova, itd.).

Svi republički i zonski štabovi TO trebalo bi da od rezervnog vazduhoplovnog kadra oforme u svojim štabovima vazduhoplovni organ, s tačno propisanim funkcionalnim dužnostima u miru i ratu. Taj organ bi, u stvari, bio vazduhoplovni organ sadejstva (VOS) iz-

među tih štabova TO i komandi operativnih vazduhoplovnih jedinica. Sa sedištem u navedenim štabovima TO i u formacijskoj potčinjenosti zonskog vazduhoplovnog organa prema republičkom, oni bi morali biti u stalnoj vezi sa operativnom vazduhoplovnom komandom, kao organ sadejstva i »most saradnje« TO i odgovarajućih snaga RV i PVO.

U većim partizanskim i teritorijalnim jedinicama bi, takođe, trebalo imati rezervne vazduhoplovne oficire, koji bi bili vazduhoplovni oficiri za vezu i vazduhoplovni oficiri za navođenje avijacije (VOVIN).

Vazduhoplovni organi sadejstva u štabovima i komandama TO imali bi ove zadatke:

— da komandama (štabovima) TO podnose predloge za upotrebu i traženje avijacijskih snaga za vazдушnu podršku jedinicama TO;

— da organizuju navođenje sopstvene avijacije na ciljeve u pozadini protivnika, posebno prilikom neposrednog zajedničkog dejstva snaga avijacije i TO (na manevru »SLOBODA 71« organizovano je jedno zajedničko dejstvo snaga avijacije i TO bez VON-a i nije uspelo);

— da po mogućstvu poseduju laka i pokretna zemaljska navigacijska sredstva radi pružanja navigacijske pomoći sopstvenim vazduhoplovima;

— da operativnoj vazduhoplovnoj komandi pravovremeno dostavljaju meteorološke podatke prikupljene za njihovu prostoriju, kao i podatke o protivnikovim snagama značajnim za dejstvo snaga avijacije, i

— da brinu o organizaciji letelišta na okupiranoj teritoriji, bilo za vazduhoplove (avione ili helikoptere za vezu) u svome sastavu, bilo za one koji bi iz sastava RV i PVO morali da sleću na njihovu teritoriju.

Operativna vazduhoplovna komanda bi, kao što to čini i u odnosu na vazduhoplovni organ sadejstva u komandama armija (ViKG), morala, makar i povremeno, a naročito ukoliko se planira značajnija podrška, da osigura informisanje VOS-a o stanju i mogućnostima avijacijskih snaga radi optimalne realizacije podrške i potpunijeg usklađivanja obostranih dejstava.

U odnosu na najviše komandovanje pojavljuje se potreba da VK u svojoj direktivi jasno ukaže na obaveze snaga RV i PVO ne samo u odnosu na podršku KoV i RM već i u odnosu na snage TO. Stvar je, znači, prava i nadležnosti VK da u određenim etapama i oblicima naše oružane borbe jasno odredi koje će delove OS podržavati i štiti snage RV i PVO i na kojim vojištima.

Polazeći od toga da će se naša oružana borba voditi na osnovi jedinstvenog stratezijskog cilja, koji će odrediti VK, njegova stratezijska zamisao će obavezivati na maksimalno iskorišćavanje pojedinačnih mogućnosti svakog dela OS, kao i objedinjavanje njihovih ukupnih mogućnosti radi ostvarenja postavljenog cilja.

Koncepcija ONO zahteva, isto tako, maksimalnu sposobnost, posebno višeg komandovanja, za veću i najefikasniju upotrebu snaga i borbenih sredstava, kako bi se postigli optimalni borbeni rezultati.

Takva postavka, teorijski opravdana i prihvatljiva za svakog starešinu, upućuje na praktičnu spremnost i sposobnost svakoga za pretpotčinjavanje onoj komandi i komandantu koji u datom momentu izvršava osnovni (težišni) zadatak na vojištu, kao i na spremnost i sposobnost za integrisanje veza, pozadinskog obezbeđenja i sl.

Na postavkama već rečenog o sadejstvu avijacije i snaga TO u pozadini protivnika, logična razmišljanja upućuju i na potrebu da se iznađu celovita rešenja na jednom vojištu i u zoni dejstva jedne armije. Tu se pojavljuju snage operativne armije KoV koje dejstvuju sa fronta, odnosno sa naše teritorije, zatim vazduhoplovne snage i snage TO, čija se dejstva prvenstveno izvode u pozadini agresora.

Ne objediniti, i to veoma čvrsto, ta dejstva jedinica KoV (RM), TO i vazduhoplovnih snaga za podršku, ne precizirati još sada, u miru, komandne nadležnosti (prava i obaveze) i ne razraditi osnove njihovog sadejstva bilo bi, očividno, pogrešno.

U početnom periodu rata snage naše operativne armije biće osnovni nosilac oružane borbe. Otuda komandant armije mora u svojoj zoni da u potpunosti objedini dejstva snaga armija, vazduhoplovnih snaga i TO. On treba da bude organizator tog sadejstva i da bude odgovoran za njega, a njegove odluke moraju biti važeće za sve snage koje se nađu u zoni dejstva njegove armije, s jedne ili druge strane zone borbenog dodira, gde se, pored snaga armije, TO i vazduhoplovnih snaga podrazumeva i civilna zaštita (CZ). On, logično, mora biti lično odgovoran VK za uspešno dejstvo i sadejstvo svih tih snaga.

Međutim, za taj izuzetno značajni početni period rata, nadležnost u komandovanju i odgovornost za sadejstvo treba jasno definisati i preneti na komandanta armije i na to obavezati obe komponente naših OS.

U daljem toku rata, a zavisno od situacije, može se dogoditi da se navedena uloga komandanta armije i njegove komande izmeni ili umanjí u odnosu na komandu nekog drugog dela OS, koja u tom

novom momentu izvršava težišni zadatak u zoni u kojoj se nalaze i snage spomenute armije.

Za vazduhoplovno operativno komandovanje i njegove snage bilo bi, čak, veoma korisno to kada bi se na jednom vojištu objedinile, pod jednu komandu, snage svih armija i svih snaga TO, bez obzira kojoj republici pripadaju, kao i odgovarajuća vazduhoplovna operativna grupacija koja ima zadatak da osigura vazduhoplovnu podršku na tom vojištu.

Bez navedenog objedinjavanja svih naših snaga, makar u zoni armije, i bez čvrstog i precizno regulisanog komandovanja, a time i sadejstva — angažovani delovi OS na datom vojištu bi, svaki pojedinačno, bili ne samo nedovoljno iskorišćeni već bi mogli doći i u takve situacije da bi smetali jedni drugima. Ne treba previše naglašavati da na manevru »SLOBODA 71« takvog sadejstva nije bilo u dovoljnoj meri.

U vezi s tim valja reći da bi pred komandantom armije i njegovom komandom stajale velike obaveze, ali i velike prednosti i mogućnosti, posebno ako se ima na umu to da bi na vlastitoj teritoriji imao moćne snage svoje armije i snage TO, a u pozadini agresora — brojne partizanske i teritorijalne jedinice, diverzantske grupe, jaku obaveštajno-izviđačku teritorijalnu službu i vazduhoplovne snage, što može i da udesetostruči njegove snage i borbene mogućnosti.

Naposletku, nije na odmet ni to da se vidi koje su sadašnje mogućnosti za rešenje tog problema, pa stoga spominjemo neke od njih.

1. Kao što vazduhoplovna operativna komanda sada ima u svakoj komandi armije svoj organ sadejstva, isto tako bi i republički štabovi TO morali imati u svakoj armiji (koja se nalazi na njihovoj teritoriji) svoj organ sadejstva (TOS), čiji bi zadatak bio da obezbedi i realizuje sadejstvo između snaga armije i vazduhoplovnih snaga sa snagama TO.

2. Organizacija borbenih dejstava u armiji morala bi se odvijati po do sada ustaljenom principu između armija i vazduhoplovne operativne komande RV i PVO, s tim što komandant republičkog glavnog štaba u toj organizaciji treba i lično da učestvuje, ili da za to ovlasti načelnika svog stalnog teritorijalnog organa sadejstva (TOS).

Odluka komandanta armije, kao i za sve formacijske delove njegove armije, mora biti izvršna i važeća za celokupne snage TO i CZ koje se nalaze u zoni armije, kao i za vazduhoplovne snage dodeljene mu za podršku.

3. Na KM armije treba imati dva posebna komandna elementa, obezbeđena potrebnim sredstvima veze, i ostalim sredstvima za praćenje situacije, a to su:

a) štabni organ, sastavljen od operativno-obaveštajno-pozadinskih organa armije i predstavnika TO i vazduhoplovne komande, koji, radeći neprekidno u dve smene:

— prikuplja štabne informacije, borbene i operativne izveštaje od svih potčinjenih i pridodatih jedinica i delova;

— vrši dugoročne procene neprijateljevih i sopstvenih snaga;

— priprema nove komandantove odluke i planira nove operacije, i

— dostavlja štabne izveštaje višoj komandi, i dr.

b) organ izvršnog komandovanja, sastavljen od posebnih starešina armije, TO i vazduhoplovne komande, organizacijski i materijalno oformljen u združenom operativnom centru (OC) na KM armije, u kojem se na osnovi odluke komandanta armije:

— neprekidno prati situacija na zemlji i u vazduhu, kao i stanje protivnikovih i sopstvenih snaga na osnovi redovnih informacija od potčinjenih jedinica i izviđanja protivnika;

— trenutno reaguje na bitne promene situacije, koje su dovele do narušavanja odluke komandanta armije;

— primaju pristigli zahtevi potčinjenih komandanata za dejstvo avijacije, za drugačije angažovanje neke armijske jedinice ili jedinice TO;

— u obliku izvršnog komandovanja obezbeđuje se neprekidno sadejstvo snaga armije, TO i vazduhoplovnih snaga na svim relacijama i komandnim nivoima, i

— na OC, pored organa armije, moraju se nalaziti i organi TO i vazduhoplovne komande za podršku, koji jedinstveno, u istoj prostoriji OC armije kao združenom OC, sa vertikalnim preglednim pločama za svaki deo tih OC jedinstveno prate situaciju na zemlji i u vazduhu i o njoj odlučuju u interesu striktnog izvršenja odluke komandanta armije.

Uigravanje navedenih elemenata radi uspešnog rada na KM armije i određena organizacijsko-formacijska rešenja — ne mogu, naravno, biti izolovana i pojedinačna briga svakoga za sebe. Ona moraju uslediti kao rezultat zajedničkih razmišljanja, održanih seminara, izvršenih projektovanja i moraju biti prethodno proverena u praksi, na združenim operativno-taktičkim vežbama i budućim manevrima.

General-major avijacije
Dragoslav RADISAVLJEVIĆ